

A büntetés-végrehajtási intézetekben fiatalkorú fogvatartottak számára elérhető tanodaszerű és reintegrációs szolgáltatások

Tájékoztató kiadvány társzervek részére

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFECTETÉS A JÖVŐBE

EFOP-1.3.3-16-2016-00001
azonosító számú kiemelt projekt

TETT-PROGRAM AZ ÁLDOZATOKÉRT ÉS A TETTESEKÉRT

Fogvatartottak reintegrációja

EFOP–1.3.3-16-2016-00001 azonosító számú kiemelt projekt

Megvalósítók

BELÜGYMINISZTERIUM
konzorciumi vezető

konzorciumi partner

A megítélt támogatás összege: 4,2 milliárd forint.

A megvalósítás időszaka: 2016. október 1. – 2020. június 30.

A megvalósítás helyszíne: A konvergencia régiók
valamennyi büntetés-végrehajtási intézete.

Kiadó: Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága

Fotó: BvOP

Nyomdai munkálatok: D-Plus Nyomda

Készült: 180 példányban.

Budapest, 2019

TARTALOMJEGYZÉK

Az EFOP–1.3.3. azonosító számú kiemelt projekt előzményei	4
A projekt bemutatása.....	5
Tanodaszerű szolgáltatás keretében megvalósuló reintegrációs programelemek.....	6
Célcsoport.....	6
Fiatalkorú fogvatartottak kompetenciafejlesztése	7
Fogvatartottak szakképzése	7
Jóvátételi programok.....	8
Munkaerőpiaci reintegrációs szolgáltatások	9
Társadalmi reintegrációt segítő szolgáltatások.....	10
A tanodaszerű szolgáltatás keretében megvalósuló fejlesztő programelemek	10
Egyéni felzárkóztatás	11
A fejlődéssegítés főbb területei	11
A fejlődéssegítés gyakorlata.....	12
Tanodai pszichológus	12
Fejlesztési és terápiás tevékenységek.....	13
Együttműködés a büntetés-végrehajtás pszichológusával	13
Fiatalkorú szabadult fogvatartottak utógondozása	14
Partneri együttműködések kialakítása	14
Fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézeteinek elérhetőségei ..	16

AZ EFOP–1.3.3. AZONOSÍTÓ SZÁMÚ KIEMELT PROJEKT ELŐZMÉNYEI

A fogvatartottak – szociális helyzetük vonatkozásában – jellemzően a társadalom legmarginalizáltabb rétegét alkotják, így foglalkoztatásuk kiemelt jelentőségű kérdés, hiszen nagymértékben határozza meg a szabadulás utáni megélhetési stratégiák lehetséges körét, illetve a reintegráció lehetőségének feltételeit. A fogvatartottak iskolai végzettsége és munkatapasztalata szignifikánsan alacsonyabb az országos átlagnál. Ilyen hátrányos szociális helyzetben lévő rétegnél pedig különösen fontos fokozott figyelmet fordítani a reintegrációt elősegítő képzésekre, szolgáltatásokra. A fogvatartottak szocioökonómiai státuszát tekintve mindenképpen indokolt olyan reintegrációs projektek létrehozása, melyek pozitív irányba képesek elmozdítani a reintegráció esélyét.

Korábban a TÁMOP-5.6.2/1-2010-0001 azonosítószámú kiemelt projekt II. szakaszában az elítéltek reintegrációjának elősegítése céljából a munkaügyi terület, a büntetés-végrehajtási, valamint a börtönpártfogás, utógondozás szakterület együttműködése, egymásra épülő szolgáltatáscsomag biztosítása valósult meg a kiemelt projekt által lehatárolt területén lévő valamennyi büntetés-végrehajtási intézetben (Észak-Magyarország régió, Észak-Alföld régió, valamint Dél-Dunántúl régió büntetés-végrehajtási intézetei). Az alprojektbe bevont személyek száma 2303 fő volt, ebből a készségfejlesztést sikeresen 689 fő végezte el. A programban 312 fő fogvatartott szerzett OKJ-s szakképesítést vagy végezte el a betanító képzést.

A TÁMOP-5.6.2. projektet követően elindult a TÁMOP-5.6.3. kiemelt projekt, mely országos szinten valósult meg. Ezáltal minden intézetben lehetővé vált, hogy az átszállított fogvatartottak folytathassák a megkezdett reintegrációt segítő folyamatot. A program során 5766 fő került bevonásra a fejlesztési folyamatba, akik közül 1218 fő szerzett szakmai bizonyítványt 70 szakmaképzés során. A fogva-

tartottak szakmaképzésének bemeneti követelménye a 60, illetve 90 órás készség- és képességfejlesztő tréningeken/kompetenciafejlesztő foglalkozásokon való részvétel volt, mely tevékenység során 2194 fő fejlesztését valósítottuk meg. Összehangolt humán-szolgáltatásokat nyújtottunk a fogvatartás alatt a projektbe bevontak számára összesen 2460 fő fogvatartott részére. 85 alkalommal kerültek megszervezésre szimbolikus jóvátételi programok, amelyek célja a bűncselekmény elkövetése miatti károkozással történő szembenézés, a felelősségvállalás elősegítése, és a helyi közösség kiengesztelése volt.

A PROJEKT BEMUTATÁSA

A szabadságvesztés letöltése alatt megvalósuló reintegrációs program célja, hogy az elítélt szabadulásakor belső meggyőződésből szándékozzon és célirányos külső segítség igénybevételével képes legyen a társadalom jogkövető tagjává válni. A büntetés-végrehajtási intézetből szabadultak visszaesési aránya 50% körül van. A probléma kezelésének egyik lehetséges útja a másodlagos, harmadlagos prevenció erősítése, azaz a szabadultak reintegrációs esélyeinek növelése. A projekt célja – építve az előzményprojektek tapasztalataira és eredményeire – a jogerősen kiszabott szabadságvesztés büntetést töltő elítéltek, a letartóztatás alatt álló személyek társadalmi és munkaerőpiaci reintegrációjának erősítése és az elkövetők bűnismétlési kockázatának csökkentése érdekében reintegrációs program megvalósítása. Ezért kiemelten fontos a fogvatartotti célcsoporttal foglalkozó szakemberek (tanácsadó, pedagógus, pszichológus) szakmai felkészítése, egységes és korszerű ismeretekkel való ellátása annak érdekében, hogy képessé váljanak a reintegrációt segítő szolgáltatások egységes alapelvek mentén történő, magas színvonalú biztosítására.

A megvalósuló projekt egyrészt fókuszál a fogvatartottak, és hozzátartozók segítésére, másrészt a modell befogadására alkalmas környezet megteremtését is megcélozza.

TANODASZERŰ SZOLGÁLTATÁS KERETÉBEN MEGVALÓSULÓ REINTEGRÁCIÓS PROGRAMELEMEK

A tanodaszerű szolgáltatás a fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézeteiben – civil vagy egyházi szervezet által működtetett tanoda mintájára –, a fiatalok önkéntes részvételére és egyéni szükségleteire épülő, elsősorban tanulmányi, szociális, kulturális és lelki segítséget nyújtó szolgáltatás.

A fiatalkorú fogvatartottak számára a Tanoda olyan összetett szolgáltatást nyújt, mely a személyiségfejlődésük egészét szem előtt tartja, és amelyet a köznevelési rendszerben kevésbé sikeres, a társadalmi perifériára szoruló fiatalok egyáltalán nem érhetnek el büntetésük letöltésének időtartama alatt.

CÉLCSOPORT

A Tanoda elsődleges célcsoportját azon fiatalkorú fogvatartottak alkotják, akiket szociokulturális hátrányaik miatt iskolai sikertelenség, valamint a jövőbeli életüket a kedvezőtlen munkaerőpiaci helyzet és a társadalmi perifériára szorulás veszélye fenyegeti.

A tanodaszerű szolgáltatás másodlagos célcsoportját ezen fiatalok családjai képezik. A hozzátartozók a projektbe történő bevonásának oka, hogy a tanodai célkitűzések megvalósításában a család együttműködése növeli a siker esélyét, lehetőség szerint fejlesztő és motiváló hatást fejt ki a szülők és a testvérek irányába is.

A szolgáltatás kiemelt feladata a fiatalkorú fogvatartottak tanulmányi előmenetelének segítése, ezen belül a beiskolázási és iskolakezdesi, valamint a középfokú továbbtanulás időszakában nyújtott fokozott támogatás.

FIATALKORÚ FOGVATARTOTTAK KOMPETENCIAFEJLESZTÉSE

Olyan strukturált csoportfoglalkozások, melyek a munkaerőpiaci tanácsadás, és a szociális munka szakmai módszertanára épülnek, ezáltal a segítő folyamat részét képezik. Céljuk a reális énkép, és önismeret kialakítása a társadalmi normák mentén, felkészítés a társadalmi, valamint a munkaerőpiaci reintegrációra.

A kompetenciafejlesztő foglalkozások tartalma:

- kommunikációs
- konfliktuskezelő
- agressziókezelő
- önismereti
- életvezetési foglalkozások.

A fiatalkorú fogvatartottak részére biztosítani szükséges az életvezetési tréninget, melynek elsődleges célja az életviteli készségek fejlesztése. A cél, hogy még fiatal korban segítsük a fogvatartottakat a jövőjüket alapjaiban meghatározó egészséges életmód kialakításában, és a dohányzással kapcsolatos jogszabályok érvényesítését az intézetekben.

FOGVATARTOTTAK SZAKKÉPZÉSE

A fiatalkorú fogvatartottak szakképzés keretében a munkaerőpiaci igényeknek, valamint kompetenciájuknak megfelelő piacképes szakmát szerezhetnek, melynek célja a szabadulás utáni elhelyezkedés elősegítése.

A fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézeteiben megvalósuló szakmaképzések:

- építő- és anyagmozgató gép kezelője
- konyhai kisegítő
- szobafestő
- asztalosipari szerelő

Fiatalkorú fogvatartottak szakmaképzése esetén célszerű minden esetben olyan szakmaképzés típus kiválasztása, ami gyakorlatorientált képzés, minimális elméleti ismeretekkel, a gyakorlat során azonnali produktum látható, ezzel is motiválva a képzésben részt vevő fiatalokat.

JÓVÁTÉTELI PROGRAMOK

A helyi közösség számára megszervezett jóvátételi programok célja egyfelől a fogvatartott számára a bűncselekmény okozásával, illetve annak okozatával való szembenézés és a felelősségvállalás elősegítése, a tudatosság növelése, valamint a szimbolikus módon a helyi közösség számára történő jóvátétel során megjelenő közösségi értékekhez, érdekekhez való elköteleződés erősítése miatt létrejövő bűnmeelőzési hatás elősegítése. Másfelől a helyi közösség érzékenyítése, a jóvátétel elfogadásával a társadalmi visszailleszkedés elősegítése.

8 | A büntetés-végrehajtási intézetekben fiatalkorú fogvatartottak számára elérhető tanodaszerű és reintegrációs szolgáltatások

A szimbolikus jóvátétel értelmezése a projektben:

- szimbolikus jóvátétellel kapcsolódik össze a büntetés
- a szimbolikus jóvátétel nem helyreállító eljárás alkalmazásának eredménye
- nem a sértett, hanem a közösség (a közösség egy meghatározott csoportja) javára történik
- az elkövető vállalja a jóvátételt
- a jóvátétel módja nincs közvetlenül összefüggésben a bűncselekménnyel.

MUNKAERŐPIACI REINTEGRÁCIÓS SZOLGÁLTATÁSOK

A projekt során a fogvatartottak számára munkaerőpiaci és foglalkozási információk kerülnek biztosításra egyéni és csoportos formában. A szolgáltatás célja, hogy a munkaerőpiaci részvétel növeléséhez, a foglalkoztatás bővítéséhez, az inaktivitás csökkentéséhez, a munkaerőpiaci és a szociális biztonság megteremtéséhez kapcsolódó ellátásokról és szolgáltatásokról megfelelő, teljes körű és naprakész tájékoztatást kapjanak.

Az egyéni életpálya-tanácsadás egy olyan komplex folyamat, szolgáltatás, amely az egyéni kompetenciák figyelembevételével segít az életkor-specifikus pályaválasztási, pályamódosítással összefüggő, pályakorrekciós elakadások kezelésében, valamint a kapcsolódó problémákra való megoldás megtalálásában.

Az álláskeresésre való felkészítés, kompetenciafejlesztés szolgáltatáscsomag keretében azon képességek fejlesztése történik meg, amelyek a szabadulás utáni sikeres munkavállalást biztosítják. Ezek szükségesek ahhoz, hogy a börtönből szabaduló képes legyen elhelyezkedni, a munkahelyén beilleszkedni, képes legyen a rendszeres és megbízható munkavégzésre.

TÁRSADALMI REINTEGRÁCIÓT SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁSOK

A társadalmi reintegrációt segítő szolgáltatások körében a projekt a társadalmi beilleszkedést a szociális munka eszköztárával támogatja: szociális ügyintézéssel és a segítő beszélgetés elemeire építő egyéni esetkezeléssel.

A TANODASZERŰ SZOLGÁLTATÁS KERETÉBEN MEGVALÓSULÓ FEJLESZTŐ PROGRAMELEMEK

A Tanodának olyan szolgáltatásokat és lehetőségeket kell a célcsoport tagjai számára biztosítania, melyek nemcsak az iskolai felzárkóztatásra irányulnak, hanem az élet számos további területére is hatással vannak.

A Tanoda feladatait öt típusba sorolhatjuk, melyeket igénybe vehetnek a szolgáltatást kérő fiatalok:

- tudatos életpálya-építés támogatása
- egyéni igényeken és szükségleteken alapuló tanulástámogatás
- közösségfejlesztés
- szabadidős tevékenységek biztosítása
- közösségfejlesztés

A tanodaszerű szolgáltatás komplexen felöleli az iskolai karrierrel és a családi élettel kapcsolatos döntési helyzetek támogatását, tudatos iskolaválasztást és életpálya-építést, továbbá a személyes és a szociális kompetencia fejlesztését. Támogatja a szolgáltatást igénybe vevők által érintettek közötti bizalmi légkör kialakítását, a közösséghez tartozás érzésének kialakítását és elmélyítését. Jelentős hangsúly helyeződik a fiatalok motiválására, olyan élmények és tapasztalatok megszerzésének biztosítására, melyekhez kortársaik többségében hozzájuthatnak, azonban a célcsoport tagjai számára kevésbé hozzáférhetőek. A kompetenciafejlesztő csoportfoglalkozások, a jóvátételi programok, az egyéni és csoportos foglalkozások révén, a közösségi tér és közösségi lét kialakítása kapcsán valósul meg a fiatalok szociális és érzelmi nevelése.

EGYÉNI FELZÁRKÓZTATÁS

A fiatalok büntetés-végrehajtási intézetekben megvalósuló tanodaszerű szolgáltatás pedagógiai munkáját meghatározza az egyéni igényeknek megfelelő, személyre szabott egyéni fejlesztés, a gyermekközpontú megközelítés, a fiatal fejlődését biztosító objektív értékelés és a partneri együttműködés. Ennek egyik hatékony eszköze lehet az egyéni felzárkóztatás. A tanodaszerű szolgáltatást nyújtó pedagógus elsődleges feladata a hozzátartozó fiatalok fejlődésének támogatása, érdeklődésüknek megfelelő programok szervezése, valamint a közösségében elfoglalt helyük nyomán követése, szükség esetén beilleszkedésük, társas kapcsolataik támogatása.

A FEJLŐDÉSSEGÍTÉS FŐBB TERÜLETEI

A hátrányos helyzetű fiatalok fogvatartottak hátránykompenzációjának része, hogy a tanodaszerű szolgáltatás keretei között azokat a képességfejlesztő foglalkozásokat igyekszik számukra nyújtani, amelyek az önálló tanulást segítik. Ezeket figyelembe véve kiemelten fontos a következő területek fejlődésének segítése:

- Az önálló tanulást segítő fejlesztés elsődleges feladat, különösen a szövegértés és a szövegalkotás, a matematikai alpműveletek és a tanulásmódszertan területén, mely lehetővé teszi, hogy kialakuljon az önálló tanulás képessége.
- Az infokommunikációs eszközök használatának segítése.
- A tanulók szükségleteihez, iskolai sikerességéhez és tehetségterületeihez illeszkedő további területek fejlődésének segítése.
- A szociális kompetencia fejlesztése, amely jelentős hatással van a tanulási folyamatra, ezzel is segítve az iskolai eredményességet.

A FEJLŐDÉSSEGÍTÉS GYAKORLATA

Az egyéni és kiscsoportos foglalkozás egyéni fejlesztési terv alapján történik. A képességfejlesztés magában foglalja a direkt-, indirekt-, és interaktív tanulásszervezési stratégiát.

TANODAI PSZICHOLÓGUS

A projekt pszichológusa végzettségéből és szakmai kompetenciájából fakadóan egyrészt hozzájárul a börtönártalmak csökkentéséhez, másrészt a fiatalkorú fogvatartottak személyiségbeli és készségbeli hiányosságainak pótlásához. Tevékenységét a büntetés-végrehajtási intézet pszichológusával együttműködve, a büntetés-végrehajtási szervezet jogszabályokban meghatározott céljainak és feladatainak fegyelembevételével végzi. A pszichológiai vizsgálatok elvégzése lehetővé teszi, hogy olyan egyéni jellemzőkre derüljön fény az adott fogvatartott tekintetében, amely információk más úton nem elérhetők, de szükségesek a célzott és hatékony fejlesztés megvalósításához.

FEJLESZTÉSI ÉS TERÁPIÁS TEVÉKENYSÉGEK

A pszichológus szakember a fejlesztési, terápiás tevékenységet egyéni, vagy csoportos formában valósítja meg. Az egyéni tanácsadások, esetvezetések alkalmasak arra, hogy a fiatalkorú fogvatartott támogatást kapjon korábbi traumatizáló életeseményeinek feldolgozásához, illetve az aktuális magánéleti problémái megoldásához. A fel nem dolgozott traumák, krízisek jelentős kognitív, illetve érzelmi kapacitást vonnak el a mindennapi élettől, így az erőforrások felszabadítása hozzájárulhat az iskolai teljesítmény fokozásához.

Csoportos pszichológusi foglalkozások azokban a témákban valósíthatók meg, amely témák több olyan fogvatartottat érintenek, akikből homogén csoport állítható össze. A foglalkozások konkrét tematikáját, módszereit a pszichológus állítja össze, figyelembe véve a korcsoport sajátosságait. Előnyben kell részesíteni az élmény alapú tanulást lehetővé tevő módszerek alkalmazását. A tematikus csoportokon kívül a pszichológus stresszkezelő foglalkozásokat is tarthat, melyek célja a fiatalkorú fogvatartottakkal olyan szabadidős tevékenységek megismertetése, amelyek a későbbiek során segítségre lehetnek az önálló feszültségredukcióban.

EGYÜTTMŰKÖDÉS A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS PSZICHOLOGUSÁVAL

A projekt pszichológusa a büntetés-végrehajtási szervezet pszichológusával együttműködik a szuicid prevenciók céljainak elérésében, azonban a büntetés-végrehajtási szervezetre vonatkozó jogi szabályozókban előírt állapotellenőrzési feladatok elvégzése nem az ő feladata. A hatékony együttműködés érdekében havi rendszerességgel eszmegbeszélő ülésen vesz részt a büntetés-végrehajtás pszichológusával, ami dokumentált módon történik. A megbeszélések gyakorisága szükség esetén növelhető.

FIATALKORÚ SZABADULT FOGVATARTOTTAK UTÓGONDOZÁSA

A humánszolgáltatások a szabadulást követő egy éven belüli időtartamban érhetőek el a szabadultak számára, melynek során a tanácsadó feladata a munkahelykeresésben, az állami foglalkoztatási szolgálat rendszerével történő együttműködés keretében a helyi közösségbe történő beilleszkedés elősegítése.

PARTNERI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK KIALAKÍTÁSA

A tanodaszerű szolgáltatás tevékenységeinek magas színvonalú megvalósítását jelentősen elősegíthetik az együttműködő partnerek:

- a programban részt vevő fiatalkorú fogvatartottak azon tanköteles korú hozzátartozóinak támogatása, akik az oktatásból kikerüléssel veszélyeztetettek, részükre iskolai felzárkóztató foglalkozás biztosítása
- kortárs csoportok részére büntetés-végrehajtási intézetlátogatás szervezése társadalmi érzékenyítés céljából, valamint a helyi intézeti sajátosságok figyelembevételével együttműködési lehetőségek kialakítása a hasonló korú, eltérő szocializációs képességekkel rendelkező fiatalok között
- további tanodákkal partneri kapcsolat kialakítása tapasztalatcserére, horizontális tanulás céljából
- a környező közép fokú iskolák megismertetése a Tanoda szolgáltatásaival (pl. önkéntes segítők, kortárs mentorok toborzása céljából)
- a felsőoktatási intézményekkel, kiemelten pedagógusképzőkkel történő kapcsolatfelvétel (pl. pedagógusjelöltek és egyéb segítő hivatásra készülő, valamint hátrányos helyzetű, roma felsőoktatási hallgatók toborzása céljából)
- civil szervezetekkel történő együttműködés (pl. program és szolgáltatási kínálat bővítése érdekében)

PROGRAM AZ
ÁLDOZATOKÉRT
ÉS A TETTESEKÉRT

FIATALKORÚAK BÜNTETÉS- VÉGREHAJTÁSI INTÉZETEINEK ELÉRHETŐSÉGEI

A konvergencia régió intézetei

Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet
06-72/520-100

Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet
06-76/483-783

Fiatalkorúak Regionális Büntetés-végrehajtási Intézete
06-46/500-500

A Közép-Magyarország régió intézete

Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézete
06-24/503-100